

SIPOS-ONYESTYÁK NIKOLETTA

ERDÉLYI MAGYAR SPORTOLÓK AZ 1984-ES OLIMPIÁN



**Annak, hogy Románia
miért szegülhetett
szembe 1984-ben
a szovjet akarattal,
és miért utaztathatta
ki sportolóit a Los
Angeles-i játékokra,
több magyarázata van.**

Bevezetés

■ A magyar sportélet fejlődése a 19. századtól jelentős mértékben felgyorsult. Megindult a sport intézményesülése, és szerte az országban jelentek meg klubok, egyletek, melyek az angol-szász és a német mintára szerveződő sportágakban való testgyakorlást kívánták biztosítani, elsősorban a polgári lakosság számára. Az első kardvívó kört, a Kolozsvári Viadal Intézetet 1824-ben alapították,¹ de Erdély városaiban az 1867-es kiegyezést követően sorban alakultak meg a sportegyesületek. Jelentős sportélet a nagyvárosokban zajlott (Kolozsvár, Brassó, Marosvásárhely, Arad, Temesvár), ezek közül kiemelkedett Kolozsvár a sportágak sokszínűsége, a rendelkezésre álló sportlétesítmények száma és az elért eredmények tekintetében.²

Magyarországon Kemény Ferenc töltött be jelentős szerepet a modern kori Olimpiai Mozgalom életre hívása és megerősítése kapcsán. Miután Coubertin az újkori olimpiai mozgalom elindításához több országból is igyekezett hasonló elveket valló munkatársakat találni, elküldte Kemény Ferenc címére is azt az 1894. január 15-i körlevelet, melyben Keményt is az olimpiai mozgalom elindításában és a szervezésében való közreműködésre kérte fel, többszöri levélváltást követően pedig Coubertin a létrehozandó Nemzetközi Olimpiai Bizottságban az egyik tiszteletbeli alelnöki tisztelet ajánlotta fel Kemény számára.³ Magyar sportvezetők és magyar sportolók tehát egyaránt jelen voltak már a

megalakulástól kezdődően mind az olimpiai szervezetek munkájában, mind pedig az olimpiai játékokon, a sportpályákon. A magyar sportéletre jellemző ebben a korszakban, hogy Budapest mellett országszerte vannak kiemelkedő központok, ahol biztosítani tudják a különféle sportágak magas szintű gyakorlását, így igaz ugyan, hogy budapesti túlsúllyal, de kiváló atléták az ország egész területéről kerültek be a válogatottak kereteibe, és képviseltették magukat az olimpiai játékokon.⁴

Az erdélyi sportegyesületek és sportkörök magas szintű munkáját bizonyítja, hogy már az első világháborút megelőző olimpiai versenyeken is számos erdélyi sportoló kapott helyet a magyar olimpiai csapatban, ráadásul az első érmesek között is több erdélyi, partiumi születési sportember volt. Közülük mindenképpen fontos kiemelni Somodi István kolozsvári származású magasugró atlétát, aki az 1908-as londoni játékokon második helyezést ért el. Somodi István 1903-tól a Kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem jogi karán tanult, majd 1904-től a Kolozsvári Egyetemi Atlétikai Club (KEAC) sportolója lett. Sport iránti elkötelezettségét és a benne munkáló versenyszellemet mi sem bizonyítja jobban, hogy 1906-ban kiutazott saját költségén a Pánhellén Játékokra (köztes olimpia), ahol 6. helyezést szerzett a helyből távolugrásban, magasugrásban pedig 8. lett. A magyar országos bajnokságokon mutatott kiemelkedő teljesítménye és többszörös magyar csúcok felállítása biztosította számára, hogy 1908-ban már a magyar olimpiai csapat tagjaként vehessen részt az ötkarikás játékokon, ahol 188 cm-es ugrásával holtversenyben második lett, megszerezve az első olimpiai érmet Erdély számára. Ezt követően, visszatérve szülővárosába, ahol sikerén felbuzdulva a város vezetősége belátta, hogy Kolozsvárnak szüksége van egy modern sporttelepre, ahol a labdarúgók, atléták, teniszezők, tornászok egyaránt edzhetnek és versenyezhetnek. A városi sporttelep 2011-re el is készült, innentől kezdve Somodi István a KEAC atlétikai szakosztályának vezetőjeként tevékenykedett. Az 1912-es stockholmi olimpiai játékokon nem vett részt, mivel ügyvédi vizsgájára készült, az első világháború pedig végképp megszakította sportolói pályafutását. A háború után újjászervezte a Kolozsvári Atlétikai Club (KAC) szakosztályát, utóbb az egyesület elnöke lett. 1934-re a klub Románia legeredményesebb sportegyesülete lett, Somodi Istvánt pedig nevelőmunkája és tanítványai remek eredményei elismeréseképpen II. Károly román király kitüntette.⁵

Erdélyben és Partiumban az atlétika mellett igen komoly evezős- és vívőközpontok alakultak ki, továbbá a labdarúgás elterjedése az egész térséget elérte. Mindazonáltal sok olyan versenyző is akadt, akik a fővárosba költöztek sportpályafutásuk és sokszor honvédségi kötelékük miatt, így a budapesti klubok versenyzőiként kerültek ki a nemzetközi porondra.

Az 1908-as olimpián remekelt a dorgosi származású dr. Levitzky Károly, aki 1905-ben még a Budapesti Korcsolyázó Egylet versenyzői között szerepelt,⁶ majd evezés sportágban a Műegyetemi AFC (MAFC) sportolójaként érte el olimpiai sportsikereit. 1907–1908-ban és 1912–1913-ban megnyerte az országos egypárevezős bajnokságot, majd az 1908. évi nyári olimpiai játékok egypárevezős versenyén holtversenyben bronzérmes lett. Négy évvel később is indult még az olimpián, de a stockholmi játékokon helyezetlen lett.

A Bihar megyei Váradszentmártonban született Ozoray Schenker Zoltán, aki a Magyar Királyi Honvédség tisztjeként 1898-tól a Wesselényi Vívó Klub, 1921-től a Honvéd Tiszti Vívó Klub sportolója volt. Kard- és törvívásban egyaránt ver-

senyzett, mindkét fegyvernemben magyar válogatott volt és ért el nemzetközi szintű eredményeket. A Monarchia katonatisztjeként az 1908-as londoni olimpián nem indulhatott magyar színekben, de így is három olimpián vett részt, és összesen három olimpiai érmet nyert.⁷ Az 1912. évi nyári olimpiai játékokon tagja volt a – Berty László, Földes Dezső, Fuchs Jenő, Gerde Oszkár, Mészáros Ervin, Schenker Zoltán, Tóth Péter, Werkner Lajos összeállítású – bajnoki címet nyerő magyar kardcsapatnak, egyéniben, pedig Fuch Jenő, Békesy Béla és Mészáros Ervin mögött negyedik lett. Az 1924. évi párizsi játékokon a magyar kardcsapattal ezüst-, a magyar tőrccsapattal bronzérmét nyert. Az 1928. évi amszterdami olimpián csak tőr egyéniben indult, és az elődöntőben kiesett. Versenyzői pályafutását abbahagyva a vívás tudományáról több szakkönyvet is írt, 1954-ben jelent meg *Tőrvívás* című munkája, majd 1958-ban *A modern magyar kardvívás* című műve. Érdekes megjegyezni, hogy fivére, a Szebenből érkező Ozoray Schenker Lajos vívómester, Somodi István mellett a Kolozsvári Atlétikai Club vívószakosztályának és a városi vívóéletnek az újjáélesztését vállalta magára.⁸

Az első világháborút és a trianoni új határok felállítását megelőző utolsó olimpián az 1912-es stockholmi játékok tornaversenyében ezüstérmes lett az újaradi születésű Rittich (Réti) Jenő a csapatverseny meghatározott szereken számban 15 csapattársával együtt.

Romániába került magyarok az olimpián a két világháború között

■ A nemzetközi politika 1914-ben, a szarajevói merényletet követően gátat szabott annak a szép magyar olimpiai sorozatnak, melyet egy 1914-es párizsi NOB-ülésem lezajló véleménysszavazás alapján az 1920-as olimpia Budapesten való megrendezésével tetőzhettünk volna be. A hosszú háború kitörése a magyar sportot sokszorosán sújtotta. A háborút követően az ország megcsonkítva, gazdaságilag romokban hevert, sok kiváló magyar sportoló holtan maradt a csatatéren,⁹ valamint a vesztes államokkal szemben tanúsított elutasítás következtében Magyarországra is kiterjedt az a sportbloká, aminek köszönhetően a nemzetközi sporteseményeken való szereplés lehetőségét igen sok sportágban felfüggesztették. Magyarország így nemcsak az olimpiarendezés lehetőségétől, de az 1920-as olimpián való részvételtől is elesett.¹⁰

Románia első olimpiai szereplése az 1900-as párizsi világkiállítás keretében zajló olimpián volt, az országot ekkor egyetlen sportoló képviselte. Igazi olimpiai csapattal 1924-ben szerepelt először, öt sportágban (tenisz, rögbi, lövészet, vívás és labdarúgás). Az első román színekben olimpián részt vevő magyar sportolók a román labdarúgó válogatottat erősítették; Ströck István kapus és testvére Török-Ströck Albert nagyváradi labdarúgó csatár volt. Albert 1922 és 1926 között 8 alkalommal szerepelt a román válogatottban, és 2 gólt szerzett, majd 1927-től az Újpest játékosává lett, és 1927 és 1932 között 15 alkalommal a magyar válogatottban is pályára lépett, de a magyar csapattal olimpiára nem jutott ki.¹¹ A labdarúgócsapat további magyar tagja volt a temesvári Ritter Adalbert, illetve a kolozsvári Hirsh Elemér, ez utóbbi öt alkalommal szerepelt a román válogatottban¹², majd 1947–48-ban a román válogatott szövetségi kapitányaként is dolgozott. A labdarúgás mellett műkorcsolyázóként háromszor nyert országos bajnoki címet, illetve a korcsolyasportban nemzetközi bíróként is tevékenykedett.

Az 1928-as amszterdami olimpián Románia két sportágban képviseltette magát, vívásban román sportolókkal, ugyanakkor atlétikában négy magyar is indult

román zászló alatt. A sepsiszentgyörgyi Péter László 100, 200 és 4 x 100 méteres síkfutásban szerepelt, a szászsebesi Schöpp Ottó 110 gáton, illetve a 4 x 100-as váltóban és magasugrásban, a brassói Csegezi György tíztusában, míg a Zalánban született Dávid János súlylökésben és diszkoszvetésben vett részt az ötkarikás játékokon.

Az 1932-es Los Angeles-i olimpián Romániát a gazdasági válság, illetve az olimpiai helyszín messzesége miatt csupán egy versenyző képviselte, aki a művészeti versenyeken festészet kategóriában indult. 1936-ban Berlinben azonban a román delegáció már 54 sportolóból állt, közülük hatan voltak magyarok; a kolozsvári Albert János tornász, a nagykárolyi Nemes Ferenc atléta, a nagyváradi Szathmáry Kamilló vívó, Fecsi Péter kézilabda kapus, illetve két birkózó, a lugosi Horváth János és az aradi Kondorossy Zoltán.

Az első és második bécsi döntés értelmében ugyan átmenetileg Erdély bizonyos részeit újra Magyarországnak adták, ami a sportélet fellendülésében és a létesítményfejlesztési tervekben is megmutatkozott, azonban mindez nem befolyásolta a magyar sportolók olimpiai lehetőségeit, ugyanis a következő két nyári játékok, 1940-ben és 1944-ben elmaradtak. A II. világháború után a trianoni határok visszaálltak, így sok határon túli sportoló újra a román nemzeti válogatott olimpiai szereplése kapcsán mutatható be. Románia nem vett részt a háború utáni 1948-as nyári olimpiai játékokon, 1952-től azonban mindig ott volt a négyévente megrendezésre kerülő eseményeken. Legjobb eredményét az 1984-es, a Szovjetunió és a keleti blokk országai által bojkottált, Los Angeles-i olimpián érte el, ahol a nemzetek nem hivatalos ranglistáján a második helyre jutott föl.¹³

Románia az 1984-es olimpián

■ Az 1980-as években az olimpiai mozgalom, beleértve a magyar sportot is, a nemzetközi hidegháborús politikai csatározások áldozatává vált. A sport talán soha nem fonódott annyira látványosan össze a politikával, mint ebben az évtizedben.¹⁴ Az 1972-es müncheni merénylet, majd az 1976-os montreali olimpia gazdasági fiaskója után megcsappant az olimpiarendezésre pályázó városok száma, és a hidegháború instabil nemzetközi diplomáciai rendszerében éppen az egymással szemben álló két nagyhatalom, a Szovjetunió és az Egyesült Államok városai jelentkeztek a nyári játékok megrendezésére. A sport színterén a korábbi évtizedekben a két nagyhatalom csatározása elsősorban az érmeért való harcban mutatkozott meg, most azonban felcsillant a lehetőség a rendező város munkájának megmértelyezésére is. Mivel a világ országai a két nagyhatalom hát-szelében szintén a két táborban helyezkedtek el, így az 1980-as moszkvai olimpia amerikai bojkottjának meghirdetésekor számítani lehetett arra, hogy baráti országok az amerikai bojkottkampány következtében szintén beállnak az olimpiát bojkottáló nemzetek közé. Az alapvető indoka a Carter-féle bojkottfelhívásnak a Szovjetunió afganisztáni intervenciója volt, a szovjet csapatok kivonulását az olimpia bojkottjával való fenyegetéssel igyekeztek elérni. Érdekes vonatkozása az eseményeknek, hogy egyes kapitalista országokban a nemzeti olimpiai bizottságok autonómiájának köszönhetően, a politikai vezetés elvárásaival szemben mégis kiutazhattak sportolók az olimpiára az olimpiai szimbólumok használatával, így többek között¹⁵ Nagy-Britannia, Franciaország és Olaszország is.

Négy évvel később csupán a szereplők változtak, a színdarab ugyanaz maradt. A Szovjetunió úgy érezte, hogy vissza kell vágnia Moszkva bojkottja miatt, és ar-

ra hivatkozva, hogy nem érzi biztosítva a szovjet sportolók biztonságát az Egyesült Államokban, meghirdette a Los Angeles-i olimpia bojkottját, és szolidaritást várt a keleti blokk országaitól. A Magyar Olimpiai Bizottság a pártutasításokat végrehajtva beállt az olimpiát bojkottáló országok közé, azonban a szocialista-kommunista blokk egységes fellépésébe hiba csúszott akkor, amikor Jugoszlávia és Románia is a részvétel mellett döntött. Ez biztosította számos Románia területén élő magyar sportoló részvételét és sikeres szereplését az 1984-es játékokon.

Annak, hogy Románia, miért szegülhetett szembe 1984-ben a szovjet akaratral, és miért utaztathatta ki sportolóit a Los Angeles-i játékokra, több magyarázata van. Részben a román csapat részvétele lehetőséget adott arra, hogy a szocialista kémhálózat megjelenjen az Egyesült Államokban, így teremtve egy kommunikációs csatornát a Nyugat és a Szovjetunió között¹⁶. A részvétel melletti döntést elősegítette az a tény is, hogy az ország nem volt katonai megszállás alatt, területén nem állomásoztak már a Vörös Hadsereg alakulatai. Bukarest az 1980-as évektől már önálló külpolitikát folytatott, ugyanis a csődben lévő ország így remélt nyugati pénzeket, az Egyesült Államok anyagilag is támogatta a román részvételt és kiutazást.¹⁷ A különutasságról szóló határozat meghozatalában Nicolae Ceaușescu kitűnő alkalmat látott a Szovjetuniótól való függetlenségének bizonyítására, valamint arra, hogy megerősítse az Egyesült Államokkal folytatott, a legnagyobb kereskedelmi kedvezmény megszerzése ügyében zajló tárgyalási pozícióit. Ráadásul a román Alexandru Siperco 1982 és 1986 között a Nemzetközi Olimpiai Bizottság alelnöke volt.¹⁸ Ebben a minőségében tehát ott ült egy román ember a NOB legfelső vezetésében, és közvetlen rálátása volt a dolgokra.¹⁹ A Nemzetközi Olimpiai Bizottság elnöke, Juan Antonio Samaranch 1984. május 5-én Bukarestbe érkezett. Látogatása indoka az volt, hogy a spanyol sportvezető NOB-kitüntetését adjon át a tornász Nadia Comănesci-nek, de Samaranch természetesen a román vezetővel, Nicola Ceaușescuval is találkozott, aki ekkor már tudta, hogy a Szovjetunió bojkottálni fogja az olimpiát, bár hivatalosan ezt csak május 8-án jelentették be. Ceaușescu biztosította Samaranch elnököt arról, hogy Moszkva döntése őt nem érdekli, a román sportolók utaznak az olimpiára. A hivatalos döntés aztán 1984. május 24-én született meg, Bukarestben ekkor jelentették be, hogy a román versenyzők részt vesznek a nyári olimpián. A szocialista országok sportügyekért felelős vezetői is ugyanezen a napon tanácskoztak Prágában, melynek eredményeként a Nemzeti Sport MTI jelentést adott ki az ott született határozatról: „...a szocialista országok olimpiai bizottságai – a Román Olimpiai Bizottság kivételével – kénytelenek voltak úgy dönteni, hogy sportolók nem vesznek részt az olimpián.”²⁰ Los Angelesben Románia sportolóit hatalmas üdvölgéssel köszöntötték a helyi szurkolók, ráadásul az ország a legsikeresebb olimpiai szereplését érte el. Romániát az olimpián 13 sportágban 124 sportoló képviselte, akik összesen 53 érmet szereztek, közülük 20 aranyérmet, ezzel az USA mögött a második helyen végeztek az éremtáblázaton.

Magyar sportági sikerek az 1984-es Los Angeles-i olimpián

■ Számos, már Romániában született magyar sportoló került be az 1984-es Los Angelesbe utazó román válogatottban közülük a legeredményesebbek a torna, a vívás, az evezés, az ökölvívás és a kézilabda sportágak kiválóságai.

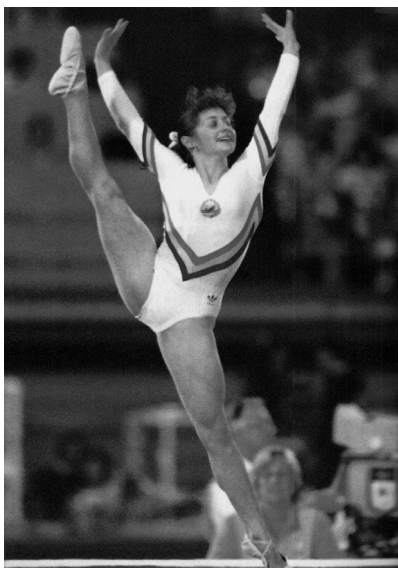
Az evezés sportág férfi szakága az olimpiák történetében 1900-ban debütált öt versenyszámmal, a nők 1976 óta vehetnek részt az olimpián evezésben. Magyarországon a sportág meghonosításában jelentős szerepet játszott gróf Széchenyi István, neki köszönhető, hogy 1886-ban megrendezték a népiünnepélyének számító első hazai regattát. 1893-ban megalakult a Magyar Evezős Egyletek Országos Szövetsége, melynek igen nagy szerepe volt abban, hogy Magyarország 1896-ban a millenniumi ünnepek keretében megrendezte az első nemzetközi versenyt, amelyen még I. Ferenc József magyar király is részt vett.²¹ A magyar evezősök olimpiai debütálására 1908-ban, Londonban került sor, a dorgosi születésű Levitzky Károly révén, aki az egypárevezős versenyen holtversenyben harmadik lett. A harmincas évek elején sorra aratták le a babérokot a magyar versenyzők az Európa-bajnokságokon, azonban az olimpiai dobogót 1948-ban Zsitnik Béla, Szendey Antal, Zomonyi Róbert kormányos kettesnek sikerült csak meghódítania és olimpiai bronzérmet nyerni. A magyar evezősport legelőkelőbb olimpiai helyezését 1968-ban érte el, ekkor a Melis György, Sarlós György, Csermely József, Melis Antal összetételű kormányos nélküli négyes az olimpiai döntőben a világverő NDK egységétől alig lemaradva a második helyen futott be.

Románia 1972-ben szerezte meg első olimpiai (bronz)érmét evezős sportágban azzal a kormányos kettessel, melynek tagja volt a temesvári születésű Lavrenszki László.²² A női evezés olimpiai debütálásakor 1976-ban, az első román női négypárevezős olimpiai csapat bronzérmet nyert, ennek tagja volt az aradi születésű Lázár Erzsébet. Az 1970-es évektől kezdve a román evezőssport a világ élvonalába tartozik, 2020-ig Románia evezésben összesen 37 olimpiai érmet, ebből 19 aranyat nyert, a nemzetek nem hivatalos ranglistáján a sportágban az ötödik helyen áll.

1984-ben az olimpia evezős pályáját a Lake Casitason alakították ki, összesen 14 evezős versenyszámot rendeztek meg, melyen a román színeken versenyző csapat 8 érmet is szerzett, közülük 6 aranyat. A női szakág versenyein három egységben is szerepeltek magyar származású sportolónők, a kormányos nélküli négyesben a Lujzikalagorban született, csángó magyar származású Horvát Ilona, illetve a kormányos négyes és nyolcas egységben az újvári születésű Józsa Ibo-lya volt a kormányos, arany-, illetve ezüstérmet nyerve.

Románia legsikeresebb olimpiai sportága a torna, melyben eddig összesen 72 olimpiai érmet köztük 25 aranyérmét sikerült gyűjteniük annak ellenére, hogy csak 1936-ban a berlini olimpián debütáltak a román tornászok. Az első érmet 1956-ban szereztek, onnantól kezdve azonban kiemelkedően sikeresen szerepeltek az olimpiai versenyeken.²³ A hidegháború idején a Románia szuperhatalomnak számított a női szertorna világában, így a sportág a nemzetközi politikai stratégia eszközévé is vált.²⁴ Ez a kiemelt szerep az onești-i szertorna központot életre hívó Károlyi Béla 1972 és 1981 közötti válogatott edzősége idején alakult ki. Mivel Károlyi Béla a román politikai rendőrség, a Securitate folyamatos ellenőrzése alatt állt, így központi elvárás volt vele szemben a hatékony taktika alkalmazása és a siker, a győzelem elérése, akár a Román Tornaszövetség ellenébe is. Amikor Károlyi Béla edzői tevékenységének néhány eleme a kormányzati stratégiával szembe került, a sikeredző kénytelen volt elhagyni az országot, és szaktudását, taktikai, technikai elképzeléseit a Vasfüggöny másik oldalán, az Egyesült Államokban kamatoztatni.²⁵ Így vált torna nagyhatalommá az USA női tornacsapata is.

A román sportolókat kivételes ünneplés fogadta Los Angelesben, ugyanakkor a tornacsarnokban a Szovjetunió távollétében az Egyesült Államok legnagyobb riválisa Románia lett. Az amerikai csapat kulcsfigurája az 1981-ben Romániából disszidált magyar edző, Károlyi Béla irányítása alatt készülő Mary Lou Retton volt, aki a zágoni születésű, román színeken versenyző Szabó Katalinnal, Károlyi Béla korábbi tanítványával



Szabó Katalin

küzdött az olimpiai elsőse-ért.²⁶ Szabó Katalin 1983 és 1984 között 17 alkalommal kapott maximális, 10-es pontszámot a tökéletesen végrehajtott gyakorlataira, ellenfele is híres volt a versenygyakorlatok hibátlan végrehajtásáról. 1984-ben a Los Angeles-i olimpián Szabó Katalin nyert ugrásban, gerendán, talajon és csapatban is, az egyéni összetettben azonban az amerikai rivális századpontokkal megelőzte, így ő lett az első olyan nem kelet-európai tornász, aki az egyéni összetett versenyben olimpiai aranyérmert tudott szerezni.²⁷

Tornászként egy olimpián négy aranyat nyerni csak három másik versenyzőnek sikerült eddig, ennek a különleges klubnak a tagja Szabó Katalin mellett Keleti Ágnes is. Szabó Katalin, aki a tornasportban elért kiemelkedő teljesítményével 2000-ben bekerült a Nemzetközi Tornaszövetség halhatatlan bajnokai közé (Hall of Fames), Magyarországon a Nemzeti Érdemrend parancsnoki fokozatával tüntették ki, míg Romániában 2008-ban megkapta a román sport legmagasabb kitüntetését, a Sport Érdemrend I. fokozatát, továbbá a Román Nemzeti Sporthivatal Legendás Bajnokok díját.

A Los Angeles-i olimpia súlyemelőversenyében összesen 10 kategóriában osztottak ki érmeket, Románia a hagyományos súlyemelő sikernemzetek, a Szovjetunió és Bulgária távollétében először került az érmes nemzetek közé a sportágban, összesen 2 aranyérmert, 5 ezüstérmert és 1 bronzérmert szerezve. Súlyemelés szempontjából ez volt Románia legsikeresebb olimpiája, ezt követően csupán 3 alkalommal került a dobogóra román versenyző. Ezüstérmert szerzett ólomsúlyban a kiváló kolozsvári magyar sportoló Tasnádi István is, aki 1976 és 1984 között volt a román válogatott tagja, minden évben bajnok lett a román bajnokságban, és ötven országos rekordot döntött meg karrierje során. Visszavonulása után edzői szakképesítést szerzett, és a Clujana odaadón önzetlen súlyemelő edzője volt az egyesület 2001-es felszámolásáig.

Romániában a vívósport számos magyar származású kiváló sportolóval, meszteredzővel büszkélkedhet. A vívás hagyományos központja ugyan Kolozsvár volt, azonban Csipler Sándor 1930-as években kiépítette a szatmárnémeti vívóiskolát, melyben sok magyar és román fiatalnak sikerült eljutni a legrangosabb nemzetközi sikerekig. Az 1984-es olimpia női versenyében szerepelt román törzscsapat ezüstéremig jutott, a csapatnak akkor három szatmári származású tagja is volt, Zsák Magdolna, Orosz Rozália és Weber-Kosztó Mónika. A sportolónők az olimpián találtak egy régi ismerősükkel, az akkor már nyugatnémet színeken versenyző, de szintén szatmári származású Funkenhauser Zitával, aki a né-

met csapattal épp a románok előtt lett bajnok. A román vezetés szerette volna a sikeres vívónőket a fővárosba szerződtetni, azonban Weber Mónika 1986-ban inkább az emigráció mellett döntött, ahogy csapattársa Orosz Rozália is 1990-ben. Weber 1992-ben szerepelt újra az olimpián, ekkor a német csapattal ezüstérmet nyert; 1996-ban²⁸ és 2000-ben pedig bronzérmet. A szatmárnémeti vívóiskola másik neves edzője, Haukler István is Németországba emigrált, így a szatmári kötődésű, Németországban sportoló vívók száma elérte a félszázat.²⁹

A férfiak versenyében a Csipler Sándor – Haukler István szatmárnémeti mesteredzőpáros kiváló tanítványa volt a később Bukarestbe költöző és Zilahi József vezetésével edző Kuki Péter törvívó is, aki három olimpián vett részt, 1976, 1980 és 1984, és mindegyiken az első tíz között végzett, egyéniben az olimpiai 6. hely a legjobb eredménye, csapatban pedig a negyedik. Sportolói pályafutását követően 29 esztendeig volt nemzetközi szintű bíró, illetve már több mint 15 éve a nemzetközi szövetség szakértője. Kardvívásban pedig a kolozsvári származású Pap Jánossal és a homoródalmási Szabó Vilmossal felálló férfi kardcsapat szerzett bronzérmet az 1984-es játékokon, mindkettőjük mestere Rohonyi László volt.

A csapatsportágak közül Románia férfi kézilabdában kvalifikálta magát az ötkarikás játékokra 1984-ben, és Jugoszlávia és az NSZK mögött harmadik helyen végzett. A válogatottnak egy magyar származású tagja volt, a Négyfaluban született Boros József, aki később, 1990-ben Spanyolországba emigrált.

Epilógus

■ A világ globalizálódásával, az Európai Unió szabadpiaci elveivel, illetve az állampolgárság megszerzésének egyszerűsített lehetőségeivel ma már természetes jelenség, hogy különféle származású sportolók más-más országok nemzeti válogottjaiban tűnjenek fel, és hazájuktól eltérő nemzeti csapatoknak színeiben szerezenek olimpiai érmeiket. A 20. században azonban a világpolitika alakulásának köszönhetően, elsősorban a nemzeti határok változtatása miatt kerültek sportolók más zászlók alá. A hidegháború szocialista blokkjában az a szemlélet érvényesült, hogy a kiemelkedő nemzetközi sportsikerek elérése stratégiai fontosságú, mivel a szocialista rendszer értékét emelik. A sportolók, edzők, sportvezetők állandó állambiztonsági megfigyelés alatt álltak, a nyugati világgal való érintkezésüket igyekeztek korlátozni, többek között azért, hogy ne merüljön fel bennük az ország elhagyásának a terve. Ennek ellenére sportolók és edzők épp nagy világversenyek alkalmával, többször megragadták az alkalmat a disszidálásra.

1984-ben Ceaușescu Romániája a Los Angeles-i olimpia ünnepeit sztárja lett, egyrészt azért, mert olimpiai részvételükkel az egységes szocialista bojkottfellelépést ásták alá, másrészt pedig sportolók kiemelkedő teljesítmény nyújtottak a sportpályákon. Magyarország számára a kis hidegháború politikai viszonyai között Ceaușescu rendszerének talán egyetlen pozitívuma az volt, hogy néhány magyar sportoló részt vehetett a Los Angeles-i olimpián, akik sikereikkel beírták magukat a román és a magyar sporttörténelembe egyaránt.

■ JEGYZETEK

1. Rózsa András: *Sport és nemzet*. Korunk 2012. 6. sz. 89–101.
2. Killyéni András: *A kolozsvári sporttelep felépítésének története a korabeli sajtó tükrében*. ME.DOC 2018. 3. sz. 81–88.

3. Szikora Katalin: *Pierre De Coubertin, az újkori olimpiai játékok megalapítója*. Acta Acad. Agriensis, Sectio Historiae XXXIX. (2012) 269–277.
4. Kovács Klára: *A magyar testnevelés és sport fejlődésének társadalmi és politikai tényezői a második világháborúig*. Zempléni Múzsza 2012. 4. sz.25–33.; Szikora Katalin: *A magyar egyetemi és főiskolai sport története 1918-ig*. ME.DOC 2011. 1. sz. 5–30.
5. Killyéni András: *Sporthősök a kolozsvári sportélet kibontakozásának időszakában*. Korunk 2012. 6. sz. 101–107.
6. Killyéni András: *Manouschek Ottó, a Sport-Világ első kolozsvári származású tudósítója*. ME.DOK 2010. 3. sz. 25–32.
7. Szikora Katalin: *A magyarországi vívósport 100 éve Egy világbajnokság margójára*. ME.DOK 2013. 3. sz. 5–26.
8. Killyéni András: *A kolozsvári magyar sportmédiá „kedvencei” a két világháború között*. ME.DOK 2011. 4. sz. 79–94.
9. Mudin Imre, Kovács György, Gillemot Feren atlétika, Las-Torres Béla, Demján Oszkár úszás, Zulawszky Béla, Békessy Béla, Szántay Jenő stb.
10. Takács Ferenc: *Budapest olimpiai kandidálásainak krónikája*. ME.DOK 2012. 1. sz. 21–38.
11. A magyar labdarúgó válogatott 1924-ben 10. lett az olimpián, 1928-ban nem jutott ki, 32-ben pedig nem rendeztek labdarúgó versenyt az olimpián.
12. Norbert Csaba Lukács: *The founding and first years of activity of Nagyvárad Atlétikai Club Football Team 1910–1914*. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Educatio Artis Gymnasticae* 66. 4 (2021).
13. Sipos-Onyestyák Nikoletta: *A pártállam árnyékában*. AETAS-Történettudományi folyóirat 4 (2015) 22–37.
14. Nikoletta Onyestyák: *Boycott, Exclusion or Non-participation? Hungary in the Years of the 1920 and 1984 Olympic Games*. *The International Journal of the History of Sport* 27.11 (2010) 1920–1941.
15. További országok, amelyek az olimpiai zászló alatt vettek részt a moszkvai olimpián: Andorra, Ausztrália, Belgium, Dánia, Hollandia, Írország, Luxemburg, Portugália, Puerto Rico, San Marino és Svájc.
16. Harold E. Wilson: *The Golden Opportunity: Romania's Political Manipulation of the 1984 Los Angeles Olympic Games*. *Olympika III* (1994) 83–97.
17. Simona Petracovschi: *Propaganda and Censorship for the 1984 Los Angeles Olympic Games. The Internal Politics of Ceausescu*. *The International Journal of the History of Sport* 33.16 (2016) 2046–2058.
18. Simona Angela Ionescu – Terret Thierry: *A Romanian within the IOC: Alexandru Siperco, Romania and the Olympic Movement*. *The International Journal of the History of Sport* 29.8 (2012) 1177–1194.
19. James Riordan: *The USSR and Olympic Boycotts*. *The International Journal of the History of Sport* 5. no. 3 (1988) 349–59.
20. Magyar Nemzet 1984. május 25.
21. <https://hunrowing.hu/egyetem-es-ettekintes/>
22. Az 1932-ben Temesváron született sportoló lett Románia első evezős világbajnoka 1970-ben. A magyar származású sportoló 1988-ban is olimpiai bronzérmert nyert a román csapattal.
23. R. G.Petrea: *Romania and the Romanian athletes at the Summer Olympic Games*. *Sport & Society/Sport si Societate* 17.2 (2017).
24. Simona Petracovschi: *A Foucauldian Analysis of the Romanian School of Gymnastics as a Superpower Between 1976-1981: What Securitate Knew About Bela Karolyi's Method*. *Journal of Sport and Social Issues* 46.5 (2022) 477–494.
25. Uo.
26. Adam Hofstetter: *Olympic Gymnastics*. The Rosen Publishing Group, Inc, 2007.
27. Barry A. Sanders: *The Los Angeles Olympic Games*. Arcadia Publishing, 2013.
28. Atlantában a Lázár-Szabó Rékával felálló román válogatott végzett a második helyen.
29. Stahl István: *Szatmári sportolók az olimpiai játékokon*. Művelődés LXXIV. évf. 2021. július.